

professos ex causis id exigentibus ab ipsa Societate emittere, et ipsis sic emissis liberum sit, de ejus licentia, se ad quemvis alium mendicantium vel non mendicantium ordinem transferre: non ergo de omnibus professis, sed de illis, in quibus tales causæ inveniuntur, quæstio mota est; nec potestas dandi talem licentiam pro aliis quam pro sic emissis desiderabatur. Et juxta tenorem hujus propositionis respondet Pontifex: *Nos Societatis puritati atque incremento, emissorumque pro tempore salutem consulere volentes, statuimus ut in perpetuum liceat dicto Præposito, quos judicaverit, ab ipsa Societate emittere, eosque de ipsius Præpositi licentia, non tantum ad Carthusiensem, sed ad quemvis alium, etc.* In quibus verbis primo expendo verba illa, *Volentes consulere puritati Societatis*; nam ex eis colligo causam hujus emissionis solum esse posse peccata et pravos mores; nam hæc tantum sunt, quæ puritati religionis repugnant; hujusmodi ergo causa supponi debet, priusquam illa licentia locum habeat. Deinde, ex cæteris verbis satis constat, solum professis sic emissis talem licentiam dari posse, nam hoc satis expresse in eis continetur; quod etiam indicatum est in illa particula *et incremento*, quam Pontifex in sua ratione posuit; nam dare hanc licentiam probis et bonis professis per se non conferret ad incrementum Societatis. Atque hinc per argumentum ab speciali confirmatur prior pars assertionis, quia manifeste supponitur extra hunc casum et modum non habere Præpositum hanc potestatem. Imo ulterius mihi etiam probat, jure communi non habere Prælatos religionum potestatem concedendi suis subditis similem facultatem, maxime extralium casum; præsertim quia ibidem prohibentur, ne illa gratia per viam communicationis uti possint, etiamsi alias amplissimam communicationem habeant.

42. *Objectio bimembris.* — Sed occurrit objectio, quia hoc modo nihil novi per illud privilegium conceditur; nam jure communi possunt Prælati religionis cujuscumque ejicere professos, qui talem pœnam merentur, ut supra probatum est. Item absolute ejectus, sine alia licentia potest quamcumque religionem intrare, cum possit in seculo manere. Respondetur ad priorem partem, primum, privilegium sæpe concedi ad dubium tollendum, et privilegium illud ad hunc finem directe postulatum esse, ut ex ejus initio constat; et ideo, licet aliud non concederet,

quoad hanc partem satis foret. Adde vero ex vi hujus privilegii concedi Præposito, ut non solum juxta rigorem juris communis, sed etiam ex minoribus causis possit professurum emittere, si causæ illum gradum attingant. ut ad puritatem, et incrementum Societatis expediat talem personam emittere, ut latius infra, tract. 10, lib. 11, in proprio loco dicemus. Unde ad alteram partem respondetur eisdem modis, scilicet id, quod assumitur, non esse tam certum, quin ad tollendam dubitationem privilegium expediri poterit. Deinde dicitur videri concessum specialiter Societati, ut possit professum dimittere cum onere transeundi ad quamcumque religionem, quam Prælati voluerit assignare. Verum est tamen non posse subditum absolute cogi ad exeundum cum illa obligatione, sed necessarium esse ut voluntarie illam accipiet, ut supra generatim vidimus. Nihilominus tamen juste compelli potest proponendo illi optionem, aut sustinendi in Societate condignam suis delictis pœnam, aut transeundi ad aliam religionem, quia religio habet jus puniendi illum; et liberum eum ad seculum dimittere, cum alias verus religiosus Societatis semper maneat, non judicat expedire ad puritatem et bonum nomen Societatis, et ideo justa est illa compulsio. Ut tamen sit suavior, et facilius conditio a subdito acceptetur, data est ampla facultas Præposito, ut ad quamcumque religionem illi magis accommodatam, licet alias laxiorem, possit transitum concedere. Atque hactenus de privilegiis.

CAPUT XIII.

AN RELIGIOSUS LEGITIME TRANSIENS AD ALIAM RELIGIONEM POSSIT TRANSFERRE SECUM ALIQUOD PECULIUM.

1. *Quæstio de transeunte indebite, negative resolvenda est.* — Superest explicandum quid religiosum transeuntem consequatur; vel potius quid transeat cum ipso, vel quid amittat transeundo, quod per tria sequentia capita expediemus. Et primo, ac præcipue dubitari solet, an possit secum deferre mobilia, seu peculium aliquod quod prius habebat de licentia Prælati, vel aliquam partem ejus, vel saltem ea bona quæ ad monasterium attulit. Procedit autem dubium, quando transitus legitime factus est, id est, ex debita facultate, vel justa dispensatione; nam alias transitus est nullus, et ideo si seipsum transferre non

valet, multo minus bona sua secum deferre poterit. Unde, licet postea contingat religiosum, sic male translatum, manere in alio monasterio, permittente priori religione, et obtenta dispensatione, nihilominus non tenebitur prior religio aliquid de bonis, quæ occasione talis personæ habuit, reddere secundo monasterio, quia ipsa invita translatus est, et altera religio voluntarie illum suscepit, cum suo onere, et sine talibus bonis; ergo, licet postea prior religio consentiat in transitu, intelligitur id facere sine suo præjudicio, et consentiendo receptioni solius personæ prout jam facta fuerat, quod ex dicendis a fortiori constabit.

2. *Imo et de transeunte etiam legitime.* — *Ratio.* — Adde igitur, etiamsi transitus sit validus et legitimus, non posse religiosum secum deferre aliquid ex bonis, quæ in priori religione quovis titulo comparaverat, vel donatione, vel industria, vel alio simili modo. Ita docet Navar., Comment. 4, de Regular., num. 24, vers. *Undecimo*, et cons. 55, de Regular., ubi refert Abbatem, Cardinalem, et alios. Ratio ejus est, quam modo attigimus, quia beneficium per legem concessum intelligitur sine præjudicio tertii; ergo cum jus concedit transitum personæ, intelligi debet sine præjudicio prioris religionis, quoad cætera omnia. Hæc vero ratio supponit aliam fundamentalem, scilicet, quod religiosus nihil sibi acquirit, sed religioni, vel monasterio; ergo, licet postea discedat, non potest privare monasterium dominio talium rerum sua auctoritate, neque aliud monasterium potest illa accipere invito domino; utrumque enim contra justitiam est. Necesse est ergo ut vel prius monasterium velit illa donare, quod non præsumitur regulariter, nisi suum consensum satis exprimat, vel Superior, dispensando in transitu, in hoc etiam dispenset, quod etiam non præsumitur, nisi id declaret, propter rationem a Navarro inductam.

3. *Dicta ratio valet pro quovis transitu.* — Atque hic discursus ostendit, hanc regulam indistincte procedere in quacumque mutatione religiosa, sive sit ad monasterium arctius, sive ad alia, et sive sit ad petitionem ejus per modum dispensationis, sive ex alia causa necessaria, vel per modum coactionis propter culpas, vel etiam propter utilitatem et exonerationem ipsius monasterii cum consensu religiosi, et dispensatione seu privilegio Superioris. In omnibus enim his casibus, si transitus absolute concedatur sine appo-

sita conditione, quasi per modum mutui contractus, de aliquibus bonis secum deferendis, nulla prorsus transferre potest; ratio est, quia dominium acquisitum monasterio in talia bona fuit omnino absolutum, et independens a futura conditione vel mutatione personæ; ita ut, licet in professione includatur conditio, ut persona possit transire ad meliorem frugem, non tamen illa extenditur ad bona, quæ religiosus acquirit post professionem in tali religione.

4. Ratio autem hujus est, primo, quia status religiosus non postulat, nec per se requirit hujusmodi bona, sed potius abnegationem eorum, et ideo, licet quoad personam includatur conditio melioris frugis, non oportet ut illam comitentur bona. In quo est magna differentia inter vinculum matrimonii rati, quando dissolvitur per professionem; tunc enim unicuique parti reddenda sunt bona quæ ad illam pertinent, quia et illorum habebat dominium, et quodammodo per se sunt necessaria in tali statu, quod secus est, ut dixi, in statu religioso. Secundo, quia, quamvis in professione includatur dicta conditio, quamdiu illa non impletur, religiosus est sub absoluto dominio religionis, quia dum conditio non impletur, status est absolutus; omnes ergo actiones ejus, et quidquid ex eis resultat, transeunt in absolutum dominium religionis. Ut si Petrus sit servus Pauli pro certo tempore, vel non, ut talis conditio impleatur, quidquid eo tempore servus acquirit, fit domini, ita ut licet postea impleatur tempus vel conditio, et persona servi fiat libera, bona prius acquisita maneat apud dominum; imo nulla est servitus tam perpetua, quæ non includat saltem hanc conditionem, Nisi dominus voluntarie manumittat; nemo autem dixerit servum manumissum secum posse deferre bona in servitute acquisita; ita ergo de religioso censendum est, qui in his maxime rebus, quæ ad dominium bonorum spectant, fere æquiparatur servo, ut in superioribus dictum est.

5. Dices: esto hæc vera sint de his bonis quoad dominium eorum, non vero quoad usum. Nam hic usus debebatur tali religioso, et hoc jus non amisit propter transitum ad aliam religionem; ergo potest ea bona deferre, non ut dominus illorum, sed tantum ad utendum illis, atque adeo sub hac conditione, ut si post mortem ejus duraverint, ad prius monasterium redeant. Et confirmatur primo, quia qui sentit onus, debet et sentire com-

modum; sed monasterium secundum recipit onus sustentandi et alendi talem personam; ergo debet etiam bona recipere, saltem, ut ipsa eis utatur. Confirmatur secundo, quia alias neque vestimenta propria, quibus induitur, nec instrumenta artis, si aliquam forsasse exercet, nec propria scripta etiam proprio ingenio et manu elaborata, nec etiam libros, ubi in particulare peculium conceduntur, poterit talis religiosus secum ferre, quod videtur durissimum. Probatur autem sequela, quia in his omnibus procedit ratio facta, nam omnium illorum dominium religioni fuit acquisitum, et apud eam semper retentum.

6. Respondetur ad rationem, regulam positam tam de usu, quam de dominio esse intelligendam, quia, sicut religiosus non habet dominium, ita nec jus utendi, sed tantum usum facti, et ideo in ipsa persona ex se nihil transit, vel potius nihil in ipsa est, ratione cujus possit secum deferre hujusmodi bona ad usum eorum, nec prior religio tenebatur in rigore concedere illi usum talium bonorum in particulari, sed tantum absolute ad alendum illum; hoc autem debitum extinctum fuit per translationem; sicut in exemplo de servo, etiam dominus tenetur illum alere, quamdiu servus est; si autem illum manumittat, cessat obligatio, nec potest secum deferre bona quibus utitur. Sic ergo religio non tenetur dare religioso obligatione justitiæ, nisi quamdiu religiosus ejus est, nam hæc obligatio nascitur vel ex naturali debito, quo totum obligatur alere partem, vel ex mutua æqualitate, et justo contractu inter religionem et religiosum; sicut enim religiosus non tenetur servire religioni, nisi quamdiu religiosus ejus est, ita nec religio obligatur ad illum alendum, nisi pro eodem tempore, vel sub eadem conditione. Ex quo a fortiori constat, si bona acquisita religioni industria religiosi sint immobilia, non transire cum religioso, etiam quoad usum fructum quamdiu ille vivit, quia etiam dominium talium bonorum fuit absolutum, nec religiosus acquisivit jus fruendi, nec fingi potest alius titulus, nisi forte sustentationis; ad hanc autem non tenetur prior religio, ut declaratum est.

7. Neque obstat prima confirmatio; habet enim locum principium quod assumit, si prior religio alteri invitæ imponeret onus alendi suum religiosum; non tamen ita est, quia posterior religio voluntarie recipit talem

personam, et ideo si non possit sustinere illud onus sine tali subsidio, oportet ut in ipsa receptione conditionem illam explicet, et quod prior religio consentiat, vel quod aliquis Prælati utriusque superior rem componat; alioquin sibi imputet, quod onus susceperit sine illo commodo. Et deinde jam non alit religiosum alienum, sed suum; ideoque non deest sufficiens æqualitas, cum actiones etiam et futuræ utilitates talis personæ illius jam sint. Eo vel maxime quod hic modus recipiendi onus sustentandi religiosum sine speciali subsidio temporali, per se est conveniens tali statui, ut in superioribus declaratum est.

8. *De vestibus.*—Ad aliam confirmationem respondetur, ex vi justitiæ concedendam esse sequelam, ut probat ratio; tamen ex præsumpta voluntate rationabili, et ex recepta consuetudine aliquam posse admitti exceptionem. Quod vero spectat ad vestes, si tantum sit sermo de his quæ ad actualem usum, ut sic dicam, et decentem exitum e monasterio necessariæ sunt, clarum est posse illas secum deferre, tum quia nec debet nudus incedere, nec mutare habitum suæ religionis, donec alterius induat; tum etiam quia cum ille sit adhuc religiosus talis religionis, licite potest habere usum pro tunc necessarium, saltem rerum quibus tegatur. Quæ ratio probat etiam tunc posse alii de bonis religionis, nec compellendus est mendicare, nisi religio ipsa hoc profiteatur. Si autem de duplicatis vestibus aut aliis ornamentis sit sermo, sine dubio nihil horum potest secum deferre, nisi ex consensu Prælati quem relinquit; nam de illis omnibus procedit optime discursus factus, quia illarum rerum usus est pro alio tempore futuro, non pro præsentem; quidquid enim pro eo tempore necessarium est, non duplicatum, sed simplex vestimentum appellamus, etiam si ex variis partibus constet. Quin potius de hoc simplici vestimento dubitari potest, an teneatur secunda religio illud priori restituere, postquam religiosus professus est; videtur enim in rigore teneri, non minus quam si ibi esset naturaliter mortuus; vel sicut, si vestem aliquam mutuo acceptam a tertia persona tulisset, teneretur religio illam restituere vero domino; sic enim quilibet religiosus etiam proprium vestimentum non habet nisi quasi mutuatum a sua religione. Esto tamen hoc ita sit, quoad hanc partem censemus temperare rigorem hunc ex quadam urbanitate, et interpretativo consensu omnium religionum,

quem satis declarat consuetudo; neque enim decebat in re tam minima, vel amaritudinem animi erga transeuntem, vel nimiam affectionem ad temporalia bona ostendere. Unde etiam consuetudo hæc in diversis religionibus, pro majori vel minori paupertate earum, habet majorem etiam vel minorem amplitudinem, quæ sine scrupulo servari poterit.

9. *De peculio librorum.*—De libris autem, sicut non est eadem ratio, ita non est etiam eadem consuetudo; nam libri ex suo genere computantur inter mobilia pretiosa, vel saltem multæ æstimationis, et alioquin non habent usum simpliciter necessarium, sed voluntarium, et præterea potest per alios similes in futurum supplere, et ideo nulla ratio postulat, quod prior religio cogatur librorum peculium concedere, etiam quoad usum, pro futuro tempore, seu pro vita talis personæ in alia religione. Neque etiam est ulla ratio ad præsumendum talem consensum, ubi non fuerit satis expressus, vel ubi non fuerit materia tam parva, ut quasi pro nihilo reputetur. Nec refert quod, juxta morem religionis, libri quasi in peculium stabile, vel ad vitam concedantur, quia nunquam potest ista concessio ita fieri, quin semper pendeat ex voluntate Prælati, qui ad nutum potest illam licentiam revocare, et libros ad usum aliorum religionum applicare, ut supra ostensum est; eo autem ipso quod subditus mutat religionem, nec Prælati persistit in priori voluntate, neque ipse potest ejus facultate uti. Imo, licet talis concessio fiat ex vi regulæ, semper habet conditionem adjunctam perseverantiæ in tali statu; nam omnis lex ad eos tantum, qui sub ea sunt, loquitur.

10. *De manuscriptis ad proprium usum.*—De scriptis autem est mihi nonnullum dubium, licet nonnulli absolute idem de illis affirmant, quia illa etiam sunt bona quedam temporalia, et interdum non parvo pretio æstimabilia, quorum dominium etiam acquiritur monasterio; ergo procedit in eis ratio facta. Neque est ibi ratio præsumendi tacitum consensum, quando occulte, et inscio Superiore scripta deferuntur. Hæc ergo sententia sine dubio tutior est. Nihilominus dieo esse dubiam, quia scripta videntur esse quasi pars scientiæ et doctrinæ, quam aliquis in religione comparavit; sunt enim in administrum memoriæ, a qua maxime scientia pendet. Potest autem religiosus suam scientiam et doctrinam secum deferre; ergo et talia scripta, quibus, ut videtur, injuste privare-

tur, quia non esset sine magno scientiæ et doctrinæ suæ nocumento, et dominium religionis non videtur esse adeo absolutum, ut possit cum tanta jactura talis personæ illa retinere. Et declarari potest, quia accessorium sequitur principale; scripta autem sunt veluti quid accessorium respectu scientiæ; ergo possunt et debent comitari personam, ad cujus propriam scientiam pertinent. Nihilominus Navarrus, dicto consilio, num. 10, eadem certitudine, qua de aliis bonis, affirmat religiosum translatum solum posse deferre scripta quæ inutilia essent suæ religioni priori, et quæ probabiliter crederet Prælatum donaturum; addere vero possumus, vel quæ juxta morem religionis Prælati non potest juste negare, vel auferre, nisi in poenam alicujus gravis culpæ. Addo etiam ob rationem factam, si quis deferat scripta sibi unica, et singularia, quorum copiam invenire non poterit, majorem aliquam excusationem habere, ita ut non audeam illum condemnare, præcipue si solum ad propriam utilitatem illa deferat, animo restituendi illa cum primum, vel transumptum eorum habere poterit, vel saltem in fine vitæ, si prius absque magno incommodo non potuerit.

11. *De instrumentis artis, quam forte novit translatus.*—Tandem a fortiori constat, instrumenta artis multo magis comprehendendi sub bonis quæ deferri non possunt, quia et sunt æstimabilia pretio, et facile etiam possunt pretio comparari, et ab eis non pendet ars ipsa, sed tantum usus ejus. Unde cum talis usus in utilitatem alterius religionis transferatur, ad illam spectabit instrumenta artis præbere. Solent autem esse etiam inter religiosos aliqui insignes artifices, habentes exquisita aliqua instrumenta, quibus similia, vel non invenient, vel non sine magno labore et difficultate, et in his posset habere aliquam vim illa ratio, quod privari tali instrumento esset magnum incommodum; quæ ratio suadet quidem debere Prælatum tunc se facilem exhibere, saltem ad mutuandum simile instrumentum, ad usum ejus, vel pro toto tempore vitæ, vel donec aliud simile habeat, vel certe ad vendendum illud, si alius posset illud pretio redimere.